Universiteit
Leiden
The Netherlands

Chirurgijns in den vreemde: de geneeskundige zorg van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) voor haar personeel in Azië

Zwaard, A.M.

Citation
Zwaard, A. M. (2025, January 21). *Chirurgijns in den vreemde: de geneeskundige zorg van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) voor haar personeel in Azië*. Retrieved from https://hdl.handle.net/1887/4177178

Version:	Publisher's Version
License:	Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden
Downloaded from:	https://hdl.handle.net/1887/4177178

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Bibliografie

Online-zoekmachines die naar originele archieven verwijzen:

- https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/archief/1.04.02
  Inventaris van het archief van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), 1602-1795 (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://transcriptions.globalise.huygens.knaw.nl/
  Verwijzingen naar *Overgekomen brieven en papieren* in het kader van het 'GLOBALISE' project, inv. nrs. 1053-4454 en 7527-11024, versie 1.0, mei 2023 (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://dekok.xyz/htrsearch/voc
  Een zoekmachine van een beperkt aantal VOC-documenten (inv.nrs 6847 - 9540) door historicus en programmeur Gerhard de Kok (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://zoekintranscripties.nl/
  'Zoek in transcripties', Nationaal Archief, inv.nrs. 7527-9540 (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://sejarah-nusantara.anri.go.id/archive_generalresolutions/
  Arsip Nasional Republik Indonesia, Generale Resoluties. (NL) Archief van de Gouverneur-Generaal en Raden van Indië (Hoge Regering) van de Verenigde Oostindische Compagnie en taakopvolgers, 1612-1812 (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://digitalcollections.universiteitleiden.nl/imagecollection-kitlv
  Bibliotheek Universiteit Leiden/KITLV, digitale collecties (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://archive.org/details/abstractofdebate00thea/page/128/mode/2up
  Tanap Resolutions of the Council of Policy of Cape of Good Hope, Cape Town Archives Repository, South Africa, Reference code: C. 8, 54-55. 'Abstract of the debates and resolutions of the Council of Policy at the Cape from 1651 to 1687': pag. 129-130 (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://resources.huygens.knaw.nl/vocgeneralemissiven
  W.Ph. Coolhaas, J. van Goor, J.E. Schooneveld-Oosterling en H.K. s' Jacob (jaar van publicatie: 1960-2007), Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://www.atlasofmutualheritage.nl/
  Atlas of Mutual Heritage, een digitale wetenschappelijke catalogus van afbeeldingen en informatie over plaatsen in het octrooigebied van de VOC (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://www.dbnl.org/tekst/haff003lotg02_01/colofon.php
  Jacob Haafner, Lotgevallen en vroegere zeereizen (ed. C.M. Haafner). Johannes van der Hey, Amsterdam 1820 (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- http://resources.huygens.knaw.nl/vocbeschrijvingvandam
  Dam, Pieter van, F.W. Stapel e.a. eds. *Beschryvinge van de Oostindische Compagnie*. Den Haag, Nijhoff, 1927-1955. 4 vols. (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).
- https://digitalcollections.universiteitleiden.nl/iconesplantarummalabaricum
  Icones Plantarum Malabaricarum, adscriptis nominibus et viribus,Vol. I & II (Leiden, Universiteitsbibliotheek), (zoals beschikbaar op 1 maart 2024).

Primaire bronnen en bronpublicaties

(individuele archiefstukken worden volledig geciteerd in de noten).

Amsterdam, Stadsarchief Amsterdam:

- Archief van het Collegium Medicum, inv.nr.27, 26 januari 1680, 'Keure aangaande de chirurgijns op Coopvaerdij schepen varende'.

Haarlem, Noord-Hollands Archief:

- Inv.nr. 3300, Collegium Medico-Pharmaceuticum te Haarlem, inv.nr. 3: 'Vragenlijsten, voorgelegd aan hen, die als gildebroeders wensten toegelaten te worden, 1630-1668'. In dit archief zijn examenlijsten van chirurgijns bestudeerd.

Leiden, Bibliotheek Museum Boerhaave:

- Het archief van Dr. D. Schoute, Bibliotheek Museum Boerhaave te Leiden. Dit archief bevat vijf dozen met uitgewerkte aantekeningen en correspondentie die betrekking hebben op zijn persoonlijke onderzoekswerkzaamheden in de beginjaren van de twintigste eeuw in het Nationaal Archief te Den Haag, het Zeeuws Archief te Middelburg en het Arsip Nasional Republik Indonesia (ANRI), het Nationale Archief van Indonesië. Van de vijf dozen met archiefmateriaal heeft slechts een klein gedeelte betrekking op de geneeskunde in Azië in de periode van de VOC. Het grootste gedeelte van het bewaard gebleven archief heeft betrekking op de geneeskunde in Nederlands-Indië in de negentiende eeuw. Het is niet bekend of de aantekeningen die hij heeft gebruikt om zijn boek over de geneeskunde in dienst van de VOC te schrijven nog bewaard zijn gebleven.

Nijmegen, Gemeentearchief :

- Ambt van chirurgijns en barbiers Nijmegen, 1611 – 1799, nr. toegang 294.

Nijmegen, Universiteitsbibliotheek:

Deshima diaries / Marginalia:

- Velde, P.van der, en R. Bachofner, *The Deshima diaries / Marginalia 1700-1740* (Tokyo 1992).
- Blussé, J.L., W.G.J. Remmelink, *The Deshima diaries / Marginalia 1740-1780* (Tokyo 2004).

Rijks Geschiedkundige Publicatiën 'Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie':

- Coolhaas, W.Ph., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel I: 1610-1638,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, 104 ('s Gravenhage 1960).

- Coolhaas, W.Ph., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel II: 1639-1655,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, 112 ('s Gravenhage 1964).
- Coolhaas, W.Ph., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel III: 1655-1674,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, 125 ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1968).
- Coolhaas, W.Ph., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel IV: 1675-1685*, Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, 134 ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1971).
- Coolhaas, W.Ph., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel V: 1686-1697*, Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, 150 ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1975).
- Coolhaas, W.Ph., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel VI: 1698-1713*, Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, 159 ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1976).
- Coolhaas, W.Ph., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel VII: 1713-1725*, Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, 164 ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1979).
- Coolhaas, W.Ph., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel VIII: 1725-1729*, Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, 193 ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1985).
- Goor, J. van, *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel IX: 1729-1737,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote serie, 205. ('s Gravenhage, Bureau der Rijkscommissie voor Vaderlandse Geschiedenis 1988).
- Goor, J. van, *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel X: 1737-1743,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote serie, 250 (Den Haag, Instituut voor Nederlandse Geschiedenis 2004).
- Schooneveld-Oosterling, J.E., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel XI: 1743-1750,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote serie, 232 (Den Haag, Instituut voor Nederlandse Geschiedenis 1997).
- Schooneveld-Oosterling, J.E., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel XII: 1750-1755,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote serie, 257 (Den Haag, Instituut voor Nederlandse Geschiedenis 2007).
- s'Jacob, H.K., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel XIII: 1756-1761,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote serie, 258 (Den Haag, Instituut voor Nederlandse Geschiedenis 2007).
- s'Jacob, H.K., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel XIV, band 1: 1761-1767,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote serie, 270 (Amsterdam, Huygens ING 2017).
- s'Jacob, H.K., *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie, deel XIV, band 2: 1761-1767,* Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote serie, 270 (Amsterdam, Huygens ING 2017).

Plakaatboeken door J.A. van der Chijs, Nederlandsch-Indische Plakaatboeken, 1602-1811:

- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, eerste deel 1602-1642* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1885).

- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, tweede deel 1642-1677* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1886).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, derde deel 1678-1709* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1886).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, vierde deel 1709-1743* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1887).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, vijfde deel 1743-1750* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1888).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, zesde deel 1750-1754* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1889).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, zevende deel 1755-1764* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1890).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, achtste deel 1765-1775* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1891).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, negende deel, nieuwe statuten van Batavia* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1891).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, tiende deel 1776-1787* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1892).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, elfde deel 1788-1794* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1893).
- Chijs, J.A. van der, *Nederlandsch-Indisch Plakaatboek, 1602-1811, twaalfde deel 1795-1799* (Batavia Landsdrukkerij, 's Gravenhage, M. Nijhoff 1894).

Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie:

- Graaf, I. de, G.G Schilder, R. Robson-McKillop en J.R. van Diessen, *Atlas Isaak De Graaf/Atlas Amsterdam. Grote Atlas Van De Verenigde Oost-Indische Compagnie, deel I* (Voorburg 2006).
- Knaap, G. J., R. Robson-McKillop en J.R. van Diessen, *Java and Madura. Grote Atlas Van De Verenigde Oost-Indische Compagnie, deel II* (Voorburg 2007).
- Roever, A. de, en B. Brommer, *Indische Archipel en Oceanië: Malay Archipelago and Oceania. Grote Atlas Van De Verenigde Oost-Indische Compagnie, deel III (*Voorburg 2008).
- Diessen, J.R. van, B. Nelemans, Rosemary Robson-McKillop en Sri Lanka National Archives, *Ceylon. Grote Atlas Van De Verenigde Oost-Indische Compagnie, deel IV* (Voorburg, Asia Maior/Atlas Maior 2008).
- Deel V in deze serie heeft betrekking op het continent Afrika en is voor deze studie niet gebruikt.
- Gommans, J., J. Bos, G.Kruijtzer en P. Lunsingh Scheurleer, *Voor-Indië, Perzië, Arabisch Schiereiland: India, Persia, Arabian Peninsula. Grote Atlas Van De Verenigde Oost-Indische Compagnie, deel VI* (Voorburg, Asia Maior/Atlas Maior 2010).
- Gommans, J., en J.R. van Diessen, *Oost-Azië, Birma tot Japan: East Asia, Burma to Japan & Supplement. Grote Atlas Van De Verenigde Oost-Indische Compagnie, deel VII* (Voorburg, Asia Maior/Atlas Maior 2010).

Rijks Geschiedkundige Publicatiën: 'Pieter van Dam's beschrijvingen van de Oostindische Compagnie'.

- Stapel F.W., *Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oostindische Compagnie. Eerste boek, deel I* ('s Gravenhage 1927).
- Stapel, F.W., *Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oostindische Compagnie. Eerste boek, Deel II* ('s Gravenhage 1929).

- Stapel, F.W., *Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oostindische Compagnie. Tweede boek, Deel I* ('s Gravenhage Nijhoff 1931).
- Stapel, F.W., *Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oostindische Compagnie. Tweede boek, Deel II* ('s Gravenhage 1932).
- Stapel, F.W., *Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oostindische Compagnie. Tweede boek, Deel III* ('s Gravenhage 1939).
- Stapel, F.W., *Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oostindische Compagnie. Derde boek* ('s Gravenhage 1954).
- Boetzelaer van Asperen en Dubbeldam, C WTh van, *Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oostindische Compagnie. Vierde boek* ('s Gravenhage 1943).

Den Haag, Nationaal Archief:

- Aanwinsten Eerste Afdeling, nummer toegang 1.11.01.01, verkort: NL-HaNA, Aanw. 1e afd. ARA, 1.11.01.01.
- Boekhouder-generaal te Batavia, nummer toegang 1.04.18.02, verkort: NL-HaNA, Boekhouder-generaal Batavia, 1.04.18.02.
- Collectie Alting, nummer toegang 1.10.03, verkort: NL-HaNA, Alting, 1.10.03.
- Collectie Cnoll, nummer toegang 1.10.05.02, verkort: NL-HaNA, Cnoll, 1.10.05.02.
- Collectie Geleynssen de Jongh, nummer toegang 1.10.30, verkort: NL-HaNA, Geleynssen de Jongh, 1.10.30.
- Collectie Hendrik Becker, nummer toegang 1.10.05.01, verkort: NL-HaNA, Becker, H., 1.10.05.01.
- Collectie Hope, nummer toegang 1.10.46, verkort: NL-HaNA, Hope, 1.10.46.
- Collectie Nederburgh, nummer toegang 1.10.59, verkort: NL-HaNA, Nederburgh, 1.10.59.
- Collectie Radermacher, nummer toegang 1.10.69, verkort: NL-HaNA, Radermacher, 1.10.69.
- Familie Vosmaer - Kaarten en Tekeningen, nummer toegang 4.VMF, verkort: NL-HaNA, Vosmaer / Kaarten, 4.VMF.
- Hoge Regering van Batavia, nummer toegang 1.04.17, verkort: NL-HaNA, Hoge Regering Batavia, 1.04.17.
- Nederlandse bezittingen in India, digitaal duplicaat: Archieven aanwezig in de Tamil Nadu Archives te Chennai, nummer toegang 1.11.06.11, verkort: NL-HaNA, Nederlandse bezittingen India: Chennai [digitaal duplicaat], 1.11.06.11.
- Nederlandse Factorij in Canton, nummer toegang 1.04.20, verkort: NL-HaNA, Factorij Canton, 1.04.20.
- Nederlandse Factorij in Japan, nummer toegang 1.04.21, verkort: NL-HaNA, Nederlandse Factorij Japan, 1.04.21.
- Verenigde Oostindische Compagnie (VOC), nummer toegang 1.04.02, verkort: NL-HaNA, VOC, 1.04.02.
- Verzameling Buitenlandse Kaarten Leupe, nummer toegang 4.VEL, verkort: NL-HaNA, Kaarten Leupe, 4.VEL.
- Verzameling Buitenlandse Kaarten Leupe: Eerste Supplement, nummer toegang 4.VELH, verkort: NL-HaNA, Kaarten Leupe Suppl., 4.VELH.

Dagh-Registers gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India:

- Heeres, J.E. en Th. van Riemsdijk, *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1624-1629* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1896).
- Colenbrander, H.T., *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1636* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1899).
- Colenbrander, H.T., *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1637* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1899).
- Chijs, J.A. van der, *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1640-1641* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1887).
- Colenbrander, H.T., *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1641-1642* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1900).
- Colenbrander, H.T., *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1642-1643* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1902).
- Hullu, J. de, *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1657-1657* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1904).
- Chijs, J.A. van der, *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1659* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1889).
- Chijs, J.A. van der, *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1664* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1889).
- Chijs, J.A. van der, *Dagh- register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1670-1671* (Batavia, Landsdrukkerij/Den Haag, Martinus Nijhoff 1898).
- Hullu, J. de, *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1670-1671* ('s Gravenhage, Martinus Nijhoff 1903).
- Chijs, J.A. van der, *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1672* (Batavia, Landsdrukkerij/Martinus Nijhoff 's Gravenhage 1899).
- Haan. F. de, *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts-India anno 1678* (Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, Batavia Landsdrukkerij /'s Gravenhage Martinus Nijhoff, 1907).
- Haan, F. de, *Dagh-register gehouden Int Casteel Batavia vant passerende daer ter plaetse als over geheel Nederlandts India. Anno 1679* (Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, Batavia Landsdrukkerij /'s Gravenhage Martinus Nijhoff Nijhoff, 1909).

Secundaire bronnen:

'A surgeon to the Dutch East India Company in the seventeenth century', *Journal of the Dutch Burger Union* 44 (1954) 31-34.

'Farewell to the I.M.S.', *the Lancet*, 30 august 1947, 319.

'Landmarks of urban renovation -II, Hospitals with culinary delights', In: *Daily News Colombo*, 21 nov. 2019.

Nederlandsch Gedenkboek of Europische Mercurius, 53e stuk, deel 2, september 1742 (Erven J. Ratelband en Compagnie, Amsterdam 1742).

'Hendala Leprosy Hospital converted to museum' In: *Daily News Colombo,* wednesday may 5, 2010.

'Medical cartography', *The Lancet*, 3 augustus 1946, 167-168.

Oud Batavia. Gedenkboek uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen naar aanleiding van het driehonderdjarig bestaan der stad in 1919 (G.Kolff & Co, Batavia 1922).

'Public Health Development in Sri Lanka', *Millenium Supplement of the Journal of the College of Community Physicians of Sri Lanka. College of Community Physicians of Sri Lanka* (2001).

'Sporen in de stad', Gemeente Utrecht (2008).

'Van de leestafel, De chirurgijns op de schepen der Oost-Indische Compagnie', in: Dagblad 'het Vaderland', 27 november 1929.

Aan de Kerk, M., 'Strategic voices of care and compassion. Describing the mad, their afflictions and situations in Amsterdam and Utrecht in the seventeenth and eighteenth centuries', *History of Psychiatry* 29:1 (2018) 66-78.

Abeydeera, A., 'Mapping as a vital element of administration in the Dutch colonial government of maritime Sri Lanka, 1658-1796', *Imago Mundi* 45 (1993) 101-111.

Abreu, L., 'Health care and the spread of medical knowledge in the Portuguese empire, particularly the Estado da Índia (sixteenth to eighteenth centuries)', *Medical History* 64:4 2020, 449–466.

Amarjothi JMV, J. Jesudasan, V. Ramasamy, L. Jose, 'The origin and evolution of the first modern hospital in India', *The National Medical Journal of India* 33:3 (2020) 175–179.

Ambagtsheer, F. en L. Wevers, 'De VOC loge van Wingurla. Een prachtig gebouw, het schoonste dat in India te vinden is', *Bulletin KNOB* 5 (1996) 170-183.

Anagnostou, S., 'Mission, pharmacy and international drug transfer in colonial times', *38th International Congress for the History of Pharmacy*, Sevilla, 19-22 September 2007

Andel, M.A. van, *Chirurgijns, vrije meesters, beunhazen en kwakzalvers. De chirurgijnsgilden en de practijk der heelkunde (1400-1800)* (Amsterdam 1946).

--------, 'Een examen chirurgicum in 1636', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 60 (1916) 346-358.

Andel, T. van, A. Scholman en M. Beumer, 'Icones Plantarum Malabaricarum: Early 18th century botanical drawings of medicinal plants from colonial Ceylon', *Journal of Ethnopharmacology* 222 (2018) 11-20.

Anderson, S., 'Pharmacy, trade and empire medicines and the English East India Company 1600 to 1858', *Pharmaceutical Historian* 38:2 (2008) 23-29.

--------, 'The Drugging of the Empire: The relationship between the Society of Apothecaries and the British East India Company 1706 to 1858', In: *38th International Congress for the history of pharmacy* (Sevilla 2007) 1-19.

Anthonisz, R.G., 'The gouvernment archives', *Journal of the Dutch Burgher Union of Ceylon* 18:4 (1929) 157-163.

--------, 'A Hundred Years Ago. A Lecture Delivered at the D.B.U. Hall on the 29th August 1924,' *Journal of the Dutch Burgher Union of Ceylon,* 14:4 (1925) 101-129.

--------, *Report on the Dutch records in the gouvernment archives at Colombo* (Colombo Ceylon, Gouvernment Printer 1907).

--------, *The Dutch in Ceylon: glimpses of their life and times. A lecture* (Colombo, The Ceylon examiner press 1905).

Atkinson, J., Y. Chartier, C.L. Pessoa-Silva, P. Jensen, Y. Li, W-H Seto, *Natural Ventilation for Infection Control in Health-care Settings* (World Health Organization 2009).

Barchewitz, E.C., *Allerneueste und wahrhafte Ost-Indianische Reise-Beschreibung* (Chemnitz 1730).

Begheyn, P., 'A letter from Andries Cleyer, head-surgeon of the United East India Company at Batavia, to father Philip Couplet, S.J., missionay in China, 1669', *Lias* 20 (1993) 245-249.

Belt, A. van den, *Het VOC-bedrijf op Ceylon: een voorname vestiging van de Oost-Indische Compagnie in de 18de eeuw* (Zutphen 2008).
--------, J. Kok en K. Mandemakers, 'Digital thombos: A new source for 18th century Sri Lankan family history'*, The History of the Family* 16:4 (2011) 481-489.
Berkel, K. van, *Citaten uit het boek der natuur* (Amsterdam 1998).
Bergen, L. van, 'Ieder zijn vak. Medisch-historisch onderzoek gebaat bij inbreng niet-medici', *Medisch Contact* 60: 50 (2005) 236-238.
Bes, L., *Inventaris van de digitale duplicaten van een selectie uit de archieven van de VOC-kantoren Malabar, Coromandel, Surat en Bengalen en rechtsopvolgers, aanwezig in de Tamil Nadu Archives te Chennai (1647) 1664-1825 (1825)* (Den Haag 2014).
Beukers, H., 'Niet bij zalven alleen: artsenijmengkunde door VOC-chirurgijns', *Bulletin van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in de Benelux* 53 (2004) 24-37.
Bijl, W. van der, 'Uit de geschiedenis der chirurgijnsgilden te Zeeland', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 77 (1933) 2046-2064.
Blockmans W.P. en W. Prevenier, 'Armoede in de Nederlanden van de 14e tot het midden van de 16e eeuw: bronnen en problemen', *Tijdschrift voor Geschiedenis* 88 (1975) 501-538.
Blussé, J.L., M.E. van Opstal en Ts'ao Yung-Ho, *Dagregisters van het Kasteel Zeelandia, Taiwan 1629-1662, deel 1: 1629-1641* (Den Haag 1986).
--------, 'Batavia, 1619–1740: The Rise and Fall of a Chinese Colonial Town', *Journal of Southeast Asian Studies* 12 (1981) 159-178.
Bochove, C. van, M. Gerritsen en S. Trommelen, 'Nijmegenaren bij de VOC: noodsprong of weloverwogen stap?' *Jaarboek Numaga 2020* (Enschede 2020) 71-87.
Boelman, H.A.C., *Bijdrage tot de geschiedenis der geneeskruidcultuur in Nederlandsch Oost-Indië* (Leiden 1936).
Boesman, Th., *De examens in de chirurgijnsgilden* (Utrecht 1942).
Bolt, T.C, 'Medische geschiedenis in het informatietijdperk', Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde, 2016; 160; D54, 1-4.
Bons, W., *Kinderen van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. De levenslopen en carrières van de in Azië geboren zonen en dochters van VOC-dienaren in de 18e eeuw* (Leiden 2015).
Bontius, J. *Oost- en West-Indische Warande. Vervattende aldaar de leef- en genees-konst. Met een verhaal van de speceryen, boom- en aard-gewassen, dieren &c. in Oost- en West Indien voorvallende* (Amsterdam 1694).
Boomgaard, P., 'The making and unmaking of tropical science. Dutch research on Indonesia, 1600-2000', *Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde* (2006) 191-217.
--------, 'Dutch medicine in Asia, 1600-1900', *Clio Medica* 35 (1996), 42-64.
Boot J.M. en M.H.J.M. Knapen, *De Nederlandse Gezondheidszorg* (Bohn Stafleu van Loghum 2003).
Brans, P.H., 'De geneesmiddelenvoorziening bij de admiraliteiten en bij de Oost-Indische Compagnie', *Bulletin van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in de Benelux* 31 (1963) 12-23.
--------, 'Overzicht van de geschiedenis der pharmacie in Nederlands Oost-Indië', *Bulletin van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in de Benelux* 4 (1953) 2-41.
--------, 'Een Nederlands-Indische Pharmacopee', *Bulletin van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in de Benelux* 2 (1952) 19-22.
Breet, M., *De Oost-Indische voyage van Wouter Schouten* (Zutphen 2003).
Broes van Dort, T., *Historische studie over lepra, voornamelijk in verband met het voorkomen deezer ziekte in Nederlandsch Oost-Indië* (Rotterdam 1898).
Brouwer A., 'Onzichtbare erfenis', *Groene Amsterdammer* (16 februari 2002) 18-21.
Brug, P. van der, *Malaria en malaise. De VOC in Batavia in de achttiende eeuw* (Amsterdam 1994).

Bruijn, I., 'Chirurgijns op de schepen van de Verenigde Oost-Indische Compagnie', *Tijdschrift voor medisch onderwijs* 28 (2009) 180-182.

--------, *Ship's surgeons of the Dutch East India Company in the eighteenth century. Commerce and the progress of medicine* (Leiden 2004).

--------, 'The health care organization of the Dutch East India Company at home', *The Society for the Social History of Medicine* (1994) 359-381.

Bruijn, J.R., 'Between Batavia and the Cape: Shipping Patterns of the Dutch East India Company', *Journal of Southeast Asian Studies* 11:2 (1980) 251-265.

--------, 'De personeelsbehoefte van de VOC overzee en aan boord, bezien in Aziatisch en Nederlands perspectief', *Bijdragen en Mededelingen voor de Geschiedenis der Nederlanden - Low Countries Historical Review* 91:2 (1976) 218–248.

--------, F.Gaastra en I. Schöffer, *Dutch-Asiatic Shipping in the seventeenth and eighteenth centuries*. *Rijks geschiedkundige publicatiën 165-167, drie delen* (Den Haag 1979 en 1987).

Buijze, W., *Leven en werk van Georg Everhard Rumphius (1627-1702). Een natuurhistoricus in dienst van de VOC* (Den Haag 2006).

Buren, C. van, *Een korte geschiedenis van tweehonderd jaar geneesmiddelen en apothekers* (Deventer 2007).

Buursma, A., '*Dese bekommerlijke tijden*': *armenzorg, armen en armoede in de stad Groningen 1594-1795* (Groningen 2009).

Chakrabarti, P., 'Review of Ship's Surgeons of the Dutch East India Company: Commerce and the Progress of Medicine in the Eighteenth Century' *The International History Review* 32:2 (2010) 338–340.

Charters, E., Review of 'Ship's Surgeons of the Dutch East India Company: Commerce and the Progress of Medicine in the Eighteenth Century', *The Journal of Interdisciplinary History*, 41:4 (2011) 653–654.

Cleene, M. de, 'De Verenigde Oostindische Compagnie en de import van specerijen, gebruiks- en sierplanten', *Scientiarum Historia* 29 (2003) 147-166.

Cohen, H., *Bijdrage tot de geschiedenis der geneeskruidcultuur* (Rotterdam 1927).

Cook, H.J., *Matters of exchange. Commerce, medicine, and science in the Dutch golden age* (New York 2007).

Coopmans, J., *De rechtstoestand van de Godshuizen te 's Hertogenbosch vóór1629* (Den Bosch 1964).

Crone, G.R., 'Seventeenth-Century Dutch Charts of the East Indies', *The Geographical Journal* 102 (1943) 260-265.

Crawford, D.G., *A history of the Indian Medical Service, 1600-1913,* Vol.I, (London 1914) 492-493.

Dalhuisen L., F. Steegh en J. Walhain, *De koloniale relatie tussen Nederland en Nederlands-Indië.* Examenkatern HAVO (Nijgh Versluijs 2006).

Dorssen, J. van, 'De lepra in Nederlandsch Oost-Indië tijdens de 17e en 18e eeuw', *Geneeskundig Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië* 37 (1897) 255-325.

Dunlop, H., *Bronnen tot de geschiedenis der Oostindische Compagnie in Perzië. Eerste deel, 1616-1638* ('s Gravenhage 1930).

Eginton, C., *Health and Disease on the Dutch High Seas: An Analysis of Medical Supplies from Batavia, Vergulde Draek and Zeewijk* (Texas 2014).

Elliott, D.L. en Hakluyt Society, *The voyages and manifesto of William Fergusson, a surgeon of the East India Company 1731-1739* (London 2021).

E. M. L. 'A surgeon to the Dutch East India Company in the seventeenth century', *The British Medical Journal*, vol. 2, no. 3688 (1931) 508–509.

Escombe, A.R., C.C. Oese, R.H. Gilman, M. Navincopa, E. Ticona, W. Pan, C. Martinez, J. Chacaltana, R. Rodriguez, D.A.J. Moore en J.S. Friedland., 'Natural ventilation for the prevention of airborne contagion', *Plos Medicine* 4:2 (2007) 309-317.

Eysink Smeets, H.G.D., 'Leven en overleven aan boord van zeeschepen in de tijd van de VOC', *Bulletin van de Kring voor de geschiedenis van de pharmacie in de Benelux* 53 (2004) 3-8.
Farreras, I.G., 'History of Mental Illness', in: R. Biswas-Diener, E. Diener (Eds.), *Noba Textbook Series: Psychology* (Diener Education Fund 2019) 245-258.
Feenstra Kuiper, J., *Japan en de buitenwereld in de achttiende eeuw* (Vereeniging Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief 's-Gravenhage 1921).
Florijn, P., 'Geschiedenis van de eerste hortus medicus in Indië', *Tijdschrift voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Natuurwetenschappen, Wiskunde en Techniek*, 8 (2008) 209-221.
Fokker, A.A. en J.C. de Man, *Levensberichten van Zeeuwse medici* (Middelburg 1901).
Forrer, M. en Yoriko Kobayashi-Sato, 'The Dutch Presence in Japan: The VOC on Deshima and Its Impact on Japanese Culture.' In *Mediating Netherlandish Art and Material Culture in Asia* (Amsterdam 2014) 239-244.
Fraser Harris, D., 'Stephen Hales, The Pioneer in the Hygiene of Ventilation', *Scientific Monthly*, 3:5 (1916) 440–454.
Freriks, K., 'Het verlangen naar nootmuskaat', *NRC* (29 maart 2002).
Fryke, C.; Schweitzer, C., *A relation of two several voyages made into the East Indies* (Done out of the Dutch, London 1700) 4-5.
Fruin-Mees, W., *Geschiedenis van Java.* Tweede Deel (Batavia 1920).
Gaastra, F.S., 'De organisatie van de VOC', in: G.L.Balk, F. van Dijk en D.J.Kortlang, *The archives of the Dutch East India Company (VOC) and the local institutions in Batavia (Jakarta)* (Leiden 2007) 13-60.
--------, *De geschiedenis van de VOC* (Zutphen 2002).
Gelder, R. van, 'Een kruidig mengsel van nostalgie en wetenschap', *NRC* (2 maart 2002).
--------, *Het Oost-Indisch avontuur. Duitsers in dienst van de VOC (1600-1800)* (Nijmegen 1997).
Giebels, R., 'De VOC in Malakka: verguisd en verdrongen', *NRC* (29 maart 2002).
Gijsberti Hodenpijl, A.K.A., 'Verbetering in de behandeling van het hospitaal te Batavia in 1743', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 62 (1918) 399-405.
Gommans, J., 'Rethinking the VOC. Two Cheers for Progress', *BMGN - Low Countries Historical Review* 134:2 (2019) 142-152.
Goonaratna, C., 'Some historical aspects of leprosy in Ceylon during the Dutch period 1658 – 1796', *Medical History* 15 (1971) 68-78.
Goor, J. van, 'A Hybrid state; The Dutch Economic and Political Network in Asia', in: Claude Guillot, Denys Lombard, Rodrick Ptak, *From the Mediterranean to the China Sea: Miscellaneous Notes* (Wiesbaden 1998) 193-214.
Gopurapillil Muralidharan, M., *Knowledge-making Endeavours of the Dutch East India Company in Malabar, 1663-1795* (Wellington 2021).
Haan, F. de, *Priangan. De Preanger regentschappen onder Nederlandsch bestuur tot 1811*, deel 2 (Batavia 1910).
Havart, D., *Op- en ondergang van Cormandel. In zijn binnenste geheel open en ten toon gesteld* (Amsterdam 1693).
Haver Droeze, J.J., 'De geneeskundige dienst bij de Nederlandsch-Oost-Indische Compagnie', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 65 (1921) 2535-2560.
Heniger, J., 'De eerste Nederlandse wetenschappelijke reis naar Oost-Indië, 1599-1601', *Leids Jaarboekje* (1973) 27-49.
--------, *Hendrik Adriaan van Reede tot Drakenstein (1636-1691) and Hortus Malabaricus: a contribution to the history of Dutch colonial botany* (Rotterdam 1986).
Herls, C. *Examen der chirurgie* (Middelburg 1663).
Hesselink, E.Q., *Inheemse dokters en vroedvrouwen in Nederlandsch Oost-Indie, 1850-1915* (Amsterdam 2009).

Heydt, J.W., *Allerneuester Geographisch- und Topographischer Schau-Platz von Africa und Ost-Indien oder Ausführliche und Wahrhafte Vorstellung und Beschreibung, von den Wichtigsten der Holländisch-Ost-Indischen Compagnie in Africa und Asia zugehörigen Länder* (Willhermsdorf 1744).

Heijnis, M., *Architecture as medicine: Reusing abandoned Dutch-colonial architecture for health care applications in coastal Java, Indonesia*, *The reuse of Dutch-colonial architecture and their passive ventilation systems for medical applications in the coastal region of Java, Indonesia* (Faculty of Architecture & the Built Environment Delft, 26 February 2020)

Hoeven, J. van der, 'Een en ander over de examens bij de chirurgijnsgilden en over het vroedkundig examen', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 81 (1937) 3142-3147.

--------, 'Het chirurgijnsgilde te Deventer', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 78 (1934) 1547-1559.

Hofman, J., *Nederlandtsche woordenschat* (Haarlem 1650).

Houwaart, E., 'De hospitalisering van de zorg', in: H.Hillen, E.Houwaart en F.Huisman (eds.), *Medische geschiedenis* (Houten 2018) 191-206.

Hovy, L., *Ceylonnees plakkaatboek. Plakkaten en andere wetten uitgevraadigd door het Nederlandse bestuur op Ceylon, 1638-1796* (VU Amsterdam, 1991).

Huggon M., 'The medieval hospitals of England: Structuring charity and faith through hierarchies of space', in: D.Berryman, S.Kerr (eds.), *Buildings of Medieval Europe: Studies in Social and Landscape Contexts of Medieval Buildings* (Oxford 2018).

Huisman, F., 'De medische professie', in: H. Hillen, E. Houwaart en F. Huisman (eds.), *Medische geschiedenis* (Houten 2018) 209-224.

--------, 'Vorming, reflectie en activisme: over het rijke veld van de medische geschiedenis in Nederland', *Studium* 6 (2013) 159-172.

Hullu, J. de, 'Ziekten en dokters op de schepen der Oost-Indische Compagnie', *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië* 67 (1913) 245-272.

--------, 'De voeding op de schepen der Oost-Indische Compagnie', *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde* 67 (1913) 541–562.

Ijpma, F.A., R.C. van de Graaf, et al. 'De meesterproef in de chirurgijnsopleiding', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 153 (2009) A795, 1-7.

Jacobs, E.M., *Koopman in Azië. De handel van de Verenigde Oost-Inische Compagnie tijdens de 18de eeuw* (Walburg Pers 1993).

Jarcho, S., 'Hospitals depicted in old maps and panoramas. I', *Bulletin of the New York Academy of Medicine* 46:9 (1970) 737–741.

--------, 'Hospitals depicted in old maps and panoramas. II', *Bulletin of the New York Academy of Medicine* 46:9 (1970) 1013-1017.

Jong, M. de, 'Inleiding tot het werk van Garcia da Orta', *Scientiarum Historia: Tijdschrift voor de Geschiedenis van de Wetenschappen en de Geneeskunde* 6:1 (1964) 16-24.

Jonge, J. de, *De opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië, negende deel* (Den Haag 1877).

Joshi, J.S. en R. Kumar, 'The Dutch Physicians at Dejima or Deshima and the rise of Western medicine in Japan', *Proceedings of the Indian History Congress* 63 (2002) 1062-1072.

Jurriaanse, M.W., *Catalogue of the Archives of the Dutch Central Government of Coastal Ceylon, 1640-1796* (Colombo Department of National Archives of Sri Lanka 1943).

Kapil, R., A.K.Bhatnagar, 'Portuguese contributions to Indian botany', *Isis* 67:3 (1976) 449–452.

Keeman, J., 'De behandeling van de open fractuur vóór Lister en de verzorging van de fatale beenbreuk van admiraal Michiel Adriaensz de Ruyter, 1676', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 148 (2004) 2607-2615.

Kelly, C., 'Review of Iris Bruijn, Ship's Surgeons of the Dutch East India Company: Commerce and the Progress of Medicine in the Eighteenth Century' *Medical History* 55:1 (2011) 128–129.

Ketting, H., *Leven, werk en rebellie aan boord van Oost-Indiëvaarders (1595-1650*) (Amsterdam 2005).

Kisacky, J., 'The hospital building as a means of disease prevention, 1700–1873', In: *Rise of the Modern Hospital: An Architectural History of Health and Healing, 1870-1940* (University of Pittsburgh Press 2017).

--------, 'Restructuring Isolation: Hospital Architecture, Medicine, and Disease Prevention', *Bulletin of the History of Medicine* 79:1 (2005) 1-49.

Klerk de Reus, G.C., *Geschichtlicher Uerberblick der administrativen, rechtlichen und financiellen Entwicklung der Niederländisch-Ostindischen-Compagnie* (Batavia 1894).

Klooster, W., Review of 'Ship's Surgeons of the Dutch East India Company: Commerce and the Progress of Medicine in the Eighteenth Century', *The American Historical Review* 115:4 (2010) 1231–1232.

Knecht-van Eekelen, A. de, 'The debate about acclimatization in the Dutch East Indies (1840–1860)', *Medical History* 44 (2000) 70-85.

Knoeff, R., 'Kliniek - observatie', in: H. Hillen, E. Houwaart en F. Huisman (eds.), *Medische geschiedenis* (Houten 2018) 101.

Knoop, J.H., *Kort onderwys, hoedanig men de couranten best lezen en gebruiken kan* (Leeuwarden 1758).

Kochhar, R., 'The truth behind the legend: European doctors in pre-colonial India', *Journal of Biosciences* 24 (1999) 259-268.

Koeman, C., 'Levels of historical evidence in early maps', *Imago Mundi* 22 (1968) 75-80.

Kolman, Chr.J., 'De bouwgeschiedenis van het 'soete-naeme-Jhesus'-weeshuis te Kampen (1539-1587)', *Kamper Almanak* (1985) 242.

Krishna, B., *Commercial relations between India and England (1601 – 1757)* (London 1924).

Kuipers, J.J.B., *De VOC. Een multinational onder zeil, 1602-1799* (Zutphen 2014).

Kuttner, W.J., *Von den Kranken, Barbieren, und was da weiter zugehört. Medikale Lebenswelten in der Niederländischen Ostindienkompanie (VOC) 1602-1795* (Stuttgart 2022).

Ladan, R., *Gezondheidszorg in Leiden in de late middeleeuwen* (Hilversum 2012).

Landman, E., *Van gasthuus tot ziekenhuis : een lexicologische studie vanuit cognitief-semantisch perspectief naar een model voor een elektronisch historisch monolinguaal lexicon* (Leiden 1997).

Leent, F. van, *Geneeskundig-topografische opmerkingen betreffende Batavia, hare Reede en het eiland Onrust* (Leiden, 1868).

Leeuwen, D. van, *Het Lazaren Huys buyten, een onderzoek naar de laat-Middeleeuwse stichtingen van Hollandse leprooshuizen in Europees perspectief* (Leiden 2013).

Lequin, F., *Het personeel van de Verenigde Oost-Indische Compagnie in Azië in de achttiende eeuw, meer in het bijzonder in de vestiging Bengalen* (Alpen aan de Rijn 2005).

--------, *Isaac Titsingh (1745-1812): een passie voor Japan, leven en werk van de grondlegger van de Europese Japanologie* (Alphen aan de Rijn 2002).

Leuftink, A., *Harde heelmeesters, zeelieden en hun dokters in de achttiende eeuw* (Zutphen 1991).

--------, *Chirurgijns zee-compas. De medische verzorging aan boord van Nederlandse zeeschepen gedurende de Gouden Eeuw* (Baarn 1963).

--------, *De geneeskunde bij 's lands oorlogsvloot in de 17e eeuw* (Assen 1952).

Leuker, M.T., *Knowledge transfer and cultural appropriation: Georg Everhard Rumphius's D'Amboinsche rariteitenkamer, 1705*. In: The Dutch Trading Companies as Knowledge Networks (Leiden 2010).

Leune, J.M.G. *Gezondheidszorg in Steenbergen, 1591-1795* (Capelle aan den IJssel 2020).

Leur, J.C. van, *Indonesian Trade and Society: Essays In Asian Social and Economic History* (Den Haag 1967).

Lewcock, R., 'Dutch architecture in Sri Lanka'. In: R. Kumar De Silva,W.G.M. Beumer. *Illustrations and views of Dutch Ceylon 1602-1796: A comprehensive work of pictorial reference with selected eye-witness accounts* (Leiden 1988).

Lieburg, M.J. van, *G.A. Lindenboom, Inleiding tot de geschiedenis der geneeskunde* (Erasmus Publishing Rotterdam 1993).

--------, *De 'materia chirurgica' in de ordonnanties en examens der Noord-Nederlandse chirurgijnsgilden vóór 1600,* Pharmaceutisch Weekblad 116 (1981) 1393-1398.

Lindenboom, G.A., *Geschiedenis van de medische wetenschap in Nederland* (Haarlem 1981).

Linschoten, J.H. van, *Itinerario, voyage ofte schipvaert van Jan Huygen van Linschoten naer Oost ofte Portugaels Indien 1579 – 1592* ('s-Gravenhage 1955).

Loon L. van, 'Het Rotterdamsche chirurgijnsgilde 'Cosmos en Damianus' van 1467-1798', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 83 (1939) 1485-92.

Lucassen, J.A., 'A multinational and its labor force: The Dutch East India Company, 1595-1795', *International Labor and Working-Class History* 66 (2004) 12-39.

Maat M.J.P. van der en J.D. de Jong, *Eigen risico in de zorgverzekering: het verzekerdenperspectief* (Nivel 2010).

Mackenbach, J.P., 'Vier Middeleeuwse hospitalen in Noord-Frankrijk', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 137 (1993) 2645-2649.

Manilal, K.S., C.R. Suresh en V.V. Sivarajan, 'A Reinvestigation of the Plants Described in Rheede's 'Hortus Malabaricus': An Introductory Report'. *Taxon* 26: 5/6 (1977) 549-550.

McDonald, D., 'The Indian Medical Service. A Short Account of its Achievements 1600 - 1947', *Proceedings of the Royal Society of Medicine* 49 (1955) 13-17.

Meilink-Roelofsz, M., 'De Europese expansie in Azië; Enkele beschouwingen naar aanleiding van Holden Furbers Rival Empires of Trade in the Orient, 1600-1800', *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde* 135:4 (1979) 403-442.

Mill, J. van, *Pharmaceutical Care, Theory, Research, and Practice, Theory, research, and practice* (Groningen 2000).

Molhuysen, P.C., P.J. Blok, Fr.K.H. Kossman, *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboe*k, achtste deel (Leiden 1930) 328-329.

Moulin, D. de, *A History of Surgery: with Emphasis on the Netherlands* (Dordrecht 1988).

--------, 'Uit het leven van een Hollandse scheepschirurgijn uit de zeventiende eeuw' *Circa Tiliam: Studia Historiae Medicinae Gerrit Arie Lindeboom Septuagenario Oblata* (Leiden 1974) 211-229.

Mulder W. en E. de Jong, 'De opleiding tot chirurg in Nederland', In: *Vrouwen in de heelkunde, een cultuurhistorische beschouwing* (Amsterdam AMC-UVA 2002).

Mueller-Dietz, H.E., 'Stone Sarcophagi and ancient hospitals in Sri Lanka', *Medizinhistorisches Journal* 31 (1996) 49-65.

Murphy, N., 'Plague Hospitals, Poverty and the Provision of Medical Care in France, c.1450–c.1650', *Journal of Social History* 55:4 (2022) 825-853.

Nagtglas F., *Levensberichten van Zeeuwen. 2e deel* (Middelburg 1893).

Nadri, G.A., 'Sailors, Zielverkopers, and the Dutch East India Company: The Maritime Labour Market in Eighteenth-Century Surat', *Modern Asian Studies* 49:2 (2015) 336–364.

Newton, S., *Design of environmental conditions in hospital wards* (University College London 2005).

Nierstrasz, J., *In the shadow of the company: the VOC (Dutch East India Company) and its servants in the period of its decline (1740-1796)* (Leiden 2008).

Nieuwenhuys, R., *Oost-Indische spiegel. Wat Nederlandse schrijvers en dichters over Indonesië hebben geschreven vanaf de eerste jaren der Compagnie tot op heden* (Amsterdam 1978).

Nightingale, F., *Notes on hospitals* (London 1863).

Nix, J.C., 'A pictorial history of Indonesia in Rotterdam. Prints, drawings & photographs in the Atlas Van Stolk collection', *Canadian Association for the Advancement of Netherlandic Studies* 16 (1995) 19-33.

Odegard, E.L.L., *Colonial careers: Johan Maurits van Nassau-Siegen, Rijckloff Volckertsz. van Goens and career-making in the Seventeenth-Century Dutch Empire* (Leiden 2018).

Oers, R. van, *Dutch town planning overseas during VOC and WIC rule (1600-1800)* (Zutphen 2000).

Ombergen, A. van; V. van Rompaey, L.K. Maes, P.H. van de Heyning en F.L. Wuyts; 'Mal de debarquement syndrome: a systematic review', *Journal of neurology* 263:5 (2016) 855-860.

Pabbruwe, H.J.; *Dr Robertus Padtbrugge (Parijs 1637 - Amersfoort 1703), Dienaar van de Verenigde Oost-Indische Compagnie, en zijn Familie* (Kloosterzande 1994).

Paesie, R., 'Op perkament getekend: productie en omvang van het hydrografisch bedrijf van de VOC', *Caert-Thresoor* 29 (2010) 1-8.

Paranavitana, K.D., 'Medical establishment in Sri Lanka during the Dutch period (1640-1796)', *Journal of the Royal Asiatic Society of Sri Lanka* 33 (1988) 103-110.

--------, C.G.Uragoda, 'Medicinalia Ceylonica: Specifications of indigenous medicines of Ceylon sent by the Dutch to Batavia in 1746', *Journal of the Royal Asiatic Society of Sri Lanka* 52 (2006) 1-59.

--------, 'Dutch hospital by the side of the harbour', *The Sunday Times Online* 41 (2006) 24 september 2006.

Parthesius, R., *Dutch ships in tropical waters. The development of the Dutch East India Company (VOC) shipping network in Asia 1595-1660* (Amsterdam 2007).

Passchier, C., *Bouwen in Indonesië, 1600-1960* (Volendam 2016).

--------, 'Colonial architecture in Indonesia. References and developments', *The past in the present: architecture in Indonesia*, (eds). P. Nas (Rotterdam 2007) 97-112.

Peeters, F.A.H., *Bataviasche apotheek, 1746* (Tilburg 1981).

Peiris, E., 'Paul Hermann, The Father of Ceylon Botany', *The Journal of the Ceylon Branch of the Royal Asiatic Society of Great Britain & Ireland* 1 (1952) 1–20.

Pel, J.Z.S., *Chirurgijns, doctoren, heelmeesters en artsen op het eiland Walcheren 1700-2000, deel I* (Middelburg 2006).

Peters M., *In steen geschreven. Leven en sterven van VOC-dienaren op de kust van Coromandel in India* (Amsterdam 2002).

Peters, M., O. ten Cate, 'Bedside teaching in medical education: a literature review', *Perspectives on Medical Education* 3 (2014) 76–88.

Pop G.F., L.S.A.M. von Römer, *De geneeskunde bij het Nederlandsche zeewezen, geschiedkundige nasporingen* (Weltevreden-Batavia 1922) 379-380.

Raaij, B. van, 'Rijk worden in de Compagnie', *Volkskrant* (28 augustus 2004).

Raben, R., *Batavia and Colombo. The ethnic and spatial order of two colonial cities. 1600-1800* (Leiden 1996).

--------, 'Klein Holland in Azië. Ideologie en pragmatisme in de Nederlandse koloniale stedebouw, 1600-1800', *Leidschrift 9* (maart 1993) in: *De vierde dimensie. Stedebouw in historisch perspectief*, 44-63.

Radermacher, J.C.M., W. van Hogendorp, 'Korte schets van de bezittingen der Nederlandsche Oostindische Maatschappije, benevens ene beschryving van het Koninkryk Jaccatra en de stad Batavia', *Verhandelingen van het Bataviaasch genootschap, der konsten en weetenschappen* (Amsterdam 1781).

Rei, C., 'Careers and wages in the Dutch East India Company', *Cliometrica, Journal of Historical Economics and Econometric History* 8 (2014) 27-48.

Rhede van der Kloot, M.A., *De gouverneurs-generaal en commissarissen-generaal van Nederlandsch-Indië 1610-1888* (Den Haag 1891).

Rietbergen, P., 'Becoming famous in the eighteenth century. Carl-Peter Thunberg (1743-1828) between Sweden, the Netherlands and Japan', *De achttiende eeuw* 36 (2004) 50-61.

Risse, G.B., 'Before the Clinic Was Born: Methodological Perspectives in Hospital History', in N. Finzsch, R. Jütte, eds, *Institutions of Confinement. Hospitals, Asylums, and Prisons in Western Europe and North America, 1500-1950* (New York 1996) 75–96.

Rogers, E.M., 'Lessons for Guidelines from the Diffusion of Innovations', *The Joint Commission Journal on Quality Improvement* 21:7 (1995) 324–328.

Roelofsz, M.A.P., *De vestiging der Nederlanders ter kuste Malabar, Series: Verhandelingen van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde* ('s-Gravenhage 1943).

Römer, L. von, *Historische schetsen. Een inleiding tot het vierde congres der Far Eastern Association of Tropical Medicine te houden te Batavia van den 6den tot den 13den augustus 1921* (Batavia 1921).

Rossum, M. van, 'Building maritime empire: Shipbuilding and networks of coercion under the Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) in South and Southeast Asia', *The International Journal of Maritime History* 31:3 (2019) 465-480.

--------, *Werkers van de wereld. Globalisering, maritieme arbeidsmarkten en de verhouding tussen Aziaten en Europeanen in dienst van de VOC* (Leiden 2013).

--------, 'De intra-Aziatische vaart. Schepen, 'de Aziatische zeeman'en de ondergang van de VOC?', *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 8:3 (2011) 32-69.

Rovere van Breugel, J. de, 'Beschrijving van Bantam en de lampongs' *Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië* 5 (1856) 309-362.

Rudolph, R.C., 'Thunberg in Japan and His Flora Japonica in Japanese', *Monumenta Nipponica* 29:2 (1974) 163-179.

Ruiter, D., L. Boer en J. Brabers, 'Malaria'. In: *Over honderd ziekten* (Radboud University Press 2023) 126-128.

Rutten, A.M.G., *Dutch transatlantic medicine trade in the eighteen century, under the cover of the West India Company* (Rotterdam 2000).

--------, 'Pieter Brans en de geschiedenis van de Nederlandse koloniale farmacie', *Bulletin van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in de Benelux* 91 (1996) 2-7.

--------, 'Geneesmiddelenvoorziening op de Nederlandse goudkust in de eerste helft van de achttiende eeuw', *Pharmaceutisch Weekblad* 129:16 (1994) 385-396.

--------, 'Van meesterwinkel tot botanica. Drie eeuwen farmacie op de Nederlandse Antillen', *Bulletin van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in de Benelux* 81 (1991) 33-36.

--------, 'Ziekten en geneesmiddelen op Curaçao in de eerste helft van de achttiende eeuw', *Pharmaceutisch Weekblad* 125:10 (1990) 246-250.

Sargent, M., 'Scientists as Free Riders: Natural Resource Exploration and New Product Discovery in the Dutch East India Company', in: *Chartering Capitalism 29* (UK, Emerald Group Publishing Limited 2015) 219–238 .

Schierbeek, A., *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, 1953-1955* (Leiden 1955).

Schilder, G., 'Organization and evolution of the Dutch East India Company's Hydrographic Office in the seventeenth century', *Imago Mundi: Jahrbuch der alten Kartographie* 28 (1976) 61-78.

Schilder, G., H. Kok, *Sailing for the East. History and catalogue of manuscript charts on vellum of the Dutch East India Company (VOC) 1602-1799* (Houten 2010).

Schoute, D., 'Enkele volksplagen in het verleden van Nederlandsch Indië. IV Lepra', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 79 (1935) 1587-1604.

--------, *De geneeskunde in den dienst der Oost-Indische Compagnie in Nederlandsch-Indië* (Amsterdam 1929).

--------, *Schets van het Middelburgsche chirurgijnsgilde* (Middelburg 1915).

Schouten, W., *Oost-Indische voyagie; vervattende veel voorname voorvallen en ongemeene oreemde geschiedenissen, bloedige zee- en landtgevechten tegen de Portugeesen en Makassaren. Mitsgaders een curieuse beschrijving der voornamaemste landen, eylanden, koninckrijcken en steden in Oost-Indien* (Amsterdam 1676).

Schrikker, A., S. Ravensbergen, L. Bes, P. van Schooten en A. van Dissel (red.), *Nederlands kolonialisme van archief tot geschiedschrijving. Een gids voor onderzoekers* (Leiden 2023).

Serné M., 'Geschilderde herinneringen van een handelsnatie', *NRC* (18 april 2002).

Skott, C., 'The VOC and Swedish natural history: The transmission of scientific knowledge in the eighteenth century', In: *The Dutch Trading Companies as Knowledge Networks* (Leiden 2010) 361-392.

Seyger van Rechteren, *Journael gehouden op de reyse ende wederkomste van Oost-Indien* (Zwolle 1639).

Sigmond, J.P., recensie: E.M. Jacobs, 'Koopman in Azië. De handel van de Verenigde Oost-Indische Compagnie tijdens de 18de eeuw', *BMGN - Low Countries Historical Review*, 117 (2002) 101–103.

Silver, L., 'Sites of Power. Images from Southeast Asia for the Dutch East India Company (VOC)', *Dutch Crossing* 23 (1999) 103-130.

Simmons, A., 'From purgatives and powders to fulminate and factories: Archives and sources regarding the Society of Apothecaries' drug supply to India, 1703-1882', *Pharmaceutical Historian* 51 (2021) 41-50.

Singh, A., *Fort Cochin in Kerala 1750-1830. The social condition of a Dutch community in an Indian milieu* (Leiden 2007).

Sirks, M.J., *Indisch natuuronderzoek* (Amsterdam 1915).

Sluis, R.F. van der, *David van Gesscher, chirurgijn in woelige tijden* (Radboud Universiteit Nijmegen 1990) 29.

Smit, J.W. en W. Holtrop, *Batavia, in deszelfs gelegenheid: opkomst, voortreffelyke gebouwen, hooge en laage regeering, geschiedenissen, kerkzaaken, koophandel, zeden, luchtgesteldheid, ziekten, dieren en gewassen*, eerste boek (Amsterdam 1799).

--------, *Batavia, in deszelfs gelegenheid: opkomst, voortreffelyke gebouwen, hooge en laage regeering, geschiedenissen, kerkzaaken, koophandel, zeden, luchtgesteldheid, ziekten, dieren en gewassen,* deel vier, tiende boek (Amsterdam 1799).

Snelders, S., L. van Bergen en F. Huisman, 'Leprosy and the Colonial Gaze: Comparing the Dutch West and East Indies, 1750–1950', *Social History of Medicine: The Journal of the Society for the Social History of Medicine* 34:2 (2021) 611–631.

Snelders, S., *Vrijbuiters van de heelkunde. Op zoek naar medische kennis in de tropen 1600-1800* (Amsterdam 2012).

--------, 'Verzamelen van medische kennis tijdens Nederlandse expeditie in Brazilië, 1639', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 155 (2011) A2818.

Speziale, F., *Hospitals in Iran and India, 1500-1950s* (Leiden 2012).

Stoeder, W., *Geschiedenis der pharmacie in Nederland, in opdracht van de Nederlandsche maatschappij ter bevordering der pharmacie* (Amsterdam 1891).

Svedelius, N., 'Carl Peter Thunberg (1743-1828)', *Isis* 35:2 (1944) 128-134.

Swaving, C., 'Batavia's sanitaire geschiedenis onder het bestuur van de Oost-Indische Maatschappij' *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 22 (1878) 1-210.

--------, 'Ter gedachtenis van Jacobus Bontius M.D., archiater der stad Batavia van 1627 tot 1632', *Natuurkundig Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië* 6:5 (1868) 285-337.

Talens, J.H., *Een feodale samenleving in koloniaal vaarwater: staatsvorming, koloniale expansie en economische onderontwikkeling in Banten, West-Java, 1600-1750* (Hilversum 1999).

Tan, S.N., *Zur Geschichte der Pharmazie in Niederländisch Indien (Indonesien) 1602-1945* (Würzburg 1976).

Taylor, G., 'A history of Dutch colonial botany. Hendrik Adriaan Van Reede tot Drakenstein (1636-1691) and Hortus Malabaricus', *New Scientist* (25 juni 1987) 70.

Taylor, J.G., *The Social World of Batavia: Europeans and Eurasians in Colonial Indonesia* (University of Wisconsin Press 2009).

Temminck Groll, C.L., *The Dutch overseas. Architectural survey. Mutual heritage of four centuries in three continents* (Zwolle 2002).

Temple, H., Th. Croker, S.C. Williams, *The complete dictionary of arts and sciences*, *Vol.I* (Londen 1766.)

Troostenburg de Bruijn, C. van, *De Hervormde Kerk in Nederlandsch Oost-Indië onder de Oost-Indische Compagnie (1602-1795)* (Arnhem 1884).

Uragoda, C.G., K.D.Paranavithana, 'The Seventeenth Century Dutch Hospital in Colombo', *Medical History* 29 (1985) 182-192.

--------, 'Dutch pharmacopoeia of 1757: probably the earliest such document from Sri Lanka', *Journal of the Royal Asiatic Society of Sri Lanka* 51 (2005) 1-40.

Valentijn, F., *Een wijdlustige beschrijving van het eiland Ceylon, met vele landkaarten en prentverbeeldingen opgehelderd, vijfde deel* (Amsterdam 1726).

--------, *Beschryving van groot Djava ofte Java Major, vierde deel* (Amsterdam 1726).

--------, *Oud en nieuw Oost-Indiën, vervattende een naukeurige en uitvoerige verhandelinge van Nederlands mogentheyd in die gewesten* (Dordrecht 1724).

Veldman, J.E., 'Chirurgie van de roodharige barbaren: Hollandse medici in Japan, 1600-1870' *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* 145:52 (1993) 2542-2547.

Verbrugge, J., *Chirurgijns Scheeps-kist, zijnde een catalogus oft lijste der medicamenten, die yder chirurgijn naer Oost- of West-Indiën gemeenlyk mede-voert* (Amsterdam 1693).

Vlasblom, D., 'Rendez-vous voor de gansche Indische navigatie', *NRC* (23 maart 2002).

Vos Leirandt, H.C., *Rambles through the archives of the colony of the Cape of Good Hope, 1688-1700* (Cape Town 1887).

Wagenaar, L., *Galle, VOC-vestiging in Ceylon: beschrijving van een koloniale samenleving aan de vooravond van de Singalese opstand tegen het Nederlandse gezag in 1760* (Amsterdam 1994).

--------, 'The Cultural Dimension of the Dutch East India Company Settlements in Dutch-Period Ceylon, 1700-1800 – With Special Reference to Galle', In: T.Kaufmann en M.North, *Mediating Netherlandish Art and Material Culture in Asia* (Amsterdam Press 2014) 141-176.

Walker, T., 'Acquisition and Circulation of Medical Knowledge within the Early Modern Portuguese Colonial Empire', in: *Science in the Spanish and Portuguese Empires, 1500–1800* (Stanford University Press 2009) 247-269.

Wamelen, C. van, *Family life onder de VOC: Een handelscompagnie in huwelijks- en gezinszaken* (Hilversum 2014).

Water, A. van de, *Beknopt doch zoo veel mogelijk volledig handboek voor de leer der geneesmiddelen* (Amsterdam 1834).

Werger-Klein, K., 'Zoölogische voorwerpen uit Japan en de naturaliënverzameling van Henricus d'Acquet (1632-1706)', *Tijdschrift voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Natuurwetenschappen, Wiskunde en Techniek* 12:2 (1989) 65-84.

Wijnaendts van Resandt, W., *De gezaghebbers der Oost-Indische Compagnie, op hare Buiten-Comptoiren in Azië* (Amsterdam 1944).

Wilde, W.J.J.O de en P. Baas, 'In Memoriam professor A.J.G.H. Kostermans (1906—1994)', *Blumea: Biodiversity, Evolution and Biogeography of Plants*, 40:1 (1995) 1–13.

Winkelman, O.R.F.W., *Nederduitsch en Fransch woordenboek, bevattende de betekenis en het onderscheiden gebruik der woorden* (Utrecht 1783).

Winterbottom, A.E., 'An experimental community: The East India Company in London, 1600–1800', *The British Journal for the History of Science* 52:2 (2019) 323-343.

--------, *Company culture: information, scholarship, and the East India Company settlements 1660-1720s* (London 2010).
Wittop Koning, D.A., 'Bijdrage tot de bibliografie van de Amsterdamse farmacopee', *Bulletin van de Kring voor de Geschiedenis van de Pharmacie in de Benelux* 62 (1982) 1-4.
---------, 'De handel in geneesmiddelen te Amsterdam tot omstreeks 1637', *Pharmaceutisch Weekblad* 81 (1946) 577-582.
--------, *De handel in geneesmiddelen te Amsterdam tot omstreeks 1637* (Purmerend 1942).
Wiryomartono, B., 'Soejoedi and architecture in modern Indonesia: A Critical Post-Colonial Study', *International Journal of Architectural Research* 7:1 (2013) 177-185.
Witteveen, W.M., *Antonio van Diemen, De opkomst van de VOC in Azië* (Leiden 2011).
Wujastyk, D., 'Evidence for Hospitals in Early India', *History of Science in South Asia* 10 (2022) 1–43.
Yoo, G., 'Wars and wonders: the inter-island information networks of Georg Everhard Rumphius', *The British Journal for the History of Science* 51:4 (2018) 559-584.
Zandvliet, K., *Mapping for money. Maps, plans and topographic paintings and their role in Dutch overseas expansion during the 16th and 17th centuries* (Amsterdam 1998).
Zondervan, S., *Patients of the colonial state. The rise of a hospital system in the Netherlands Indies,1890-1940* (Leiden 2016).
Zuidervaart, H., 'Het in 1658 opgerichte theatrum anatomicum te Middelburg', *Theatrum Anatonicum, Mededelingen van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen* (Middelburg 2009).
--------, 'Dirk Schoute (1873–1963), Chirurg, gedreven organisator, medisch-historisch onderzoeker en ontvanger van Gewina's eerste erepenning', *Studium. Tijdschrift Voor Wetenschaps- En Universiteitsgeschiedenis* 6:(3-4) (2013).
Zwaard, A.M. 'Het scheepschirurgijnsexamen bij de Verenigde Oost-Indische Compagnie', *Geschiedenis der Geneeskunde* 15:4 (2011) 216-228.

Bijlages

Bijlage 1.

Beschrijving van een aantal geraadpleegde archieven.

In het Nationaal Archief in Den Haag wordt het grootste gedeelte van het aanwezige VOC-archief in ons land bewaard. Daarnaast zijn archieven aanwezig in de nationale archiefinstellingen in Jakarta, Colombo, Kaapstad en Chennai aan de kust van Cormandel. Deze studie baseert zich grotendeels op het VOC-archief in ons land, dat als origineel, op film of gedeeltelijke gedigitaliseerd via internet beschikbaar is voor nader onderzoek.

De *generale landmonsterrollen* zijn beschikbaar vanaf 1691 tot en met 1791. Een monsterrol was een jaarlijkse schriftelijke opgave van het gehele personeel aan land en op de schepen in alle vestigingen in Azië en deze personeelsadministratie werd in 1686 ingevoerd.[1] Die administratie bevat de naam van de persoon, zijn vestigingsplaats in dat jaar, de functie, de geboorteplaats, het maandsalaris (gage), het schip van heenreis en de Kamer waarvoor de betreffende persoon was uitgezonden. Alle vestigingen zonden hun monsterrollen naar Batavia, waar ze tot een generale landmonsterrol werden overgeschreven en in zesvoud, voor elke VOC-kamer een exemplaar, naar Nederland werden verscheept. Eén exemplaar werd in Batavia bewaard. Deze werkwijze vergde een zodanige omvangrijke administratieve belasting voor het kantoor in Batavia dat uiteindelijk alleen de Kamers Amsterdam en Zeeland werden voorzien van generale landmonsterrollen. Voor de Kamer Zeeland zijn deze landmonsterrollen vanaf 1691 bewaard gebleven en voor de Kamer Amsterdam vanaf 1720. Op basis van de landmonsterrollen van de vestigingen Batavia, Ceylon, Amboina, Banda, Makasser en Malabar werden de persoonsgegevens van opperchirurgijns, chirurgijns, onderchirurgijns en derde chirurgijns verzameld, evenals van enkele overige medische en paramedische functies (zoals apothekers, botanici en laboranten). Deze persoonsgegevens werden in een database ingevoerd waardoor een gegevensverzameling van 1263 VOC-dienaren ontstond met een medische of paramedische functie in de zes genoemde vestigingen in de achttiende eeuw.

In *scheepssoldijboeken* werd informatie over opvarenden genoteerd. Ieder VOC-schip had haar eigen scheepssoldijboek, waarin een uitgebreide persoonsadministratie was vastgelegd. Na aankomst in Batavia werd het boek op de centrale personeelsadministratie bewaard en alle jaarlijkse mutaties werden daarin genoteerd. Vestigingen stuurden jaarlijks hun informatie naar Batavia. Zo kan in een scheepssoldijboek, dat de titel van het oorspronkelijke schip draagt, de standplaatsen en gages van een VOC-dienaar worden gevolgd.

De *rollen van gekwalificeerde dienaren* bevatten informatie van het hogere (gekwalificeerde) personeel met een burgerlijke of militaire rang van 1701 tot 1787. Zij geven nog meer dan scheepssoldijboeken weer welke functie, rang en gage iemand in een vestiging had. Naast persoonsgegevens zijn vestigingsplaats, vorige functies en bevorderingen genoteerd, waardoor deze rollen een schat aan informatie bevatten waarmee de carrièreontwikkeling van chirurgijns en apothekers kan worden gevolgd in de achttiende eeuw.

---

[1] NL-HaNA, VOC, inv.nr. 5168-5239 voor de Kamer Amsterdam en inv.nr. 11534-11705 voor de Kamer Zeeland.

De *Boekhoudregisters van de Boekhouder-generaal* te Batavia. Hierin werd het handelsverkeer tussen Nederland en de vestigingen in Azië en tussen de Aziatische vestigingen onderling bijgehouden door de Boekhouder-generaal te Batavia. Dit archief is beschikbaar uit de achttiende eeuw, beginnend in september 1700.[2] Per periode, beginnende op 1 september tot en met 31 augustus van het volgende jaar, wordt door de Boekhouder-generaal een overzicht gegeven van de facturen, dat wil zeggen de waarde van de scheepsladingen, en een beschrijving van de betreffende scheepslading. Ten behoeve van het onderzoek naar de geneesmiddelenhandel van de VOC werden van en naar Batavia drie periodes bestudeerd, te weten de periodes 1700-1701, 1740-1741 en 1780-1781, en naar en van Ceylon werden vijf periodes bestudeerd, te weten de periodes 1700-1701, 1721-1722, 1741-1742, 1756-1757 en 1784-1785. In totaal werden zo ongeveer 850 scheepsladingen bestudeerd in de achttiende eeuw om na te gaan of er medicinale ladingen werden vervoerd. De keuze voor de betreffende periodes kwam tot stand zodat een goede doorsnede van de achttiende eeuw kon worden bereikt en anderzijds omdat de gekozen periodes volledig beschikbaar waren en van zodanige kwaliteit dat deze bestudeerd konden worden. Het aantal steekproeven van ladingen naar en van Ceylon was groter dan naar en van Batavia omdat het per boekjaar met betrekking tot Ceylon om een klein aantal vaarten ging.

De *Generale Missiven van Gouverneurs-Generaal en Raden* van Indië aan Heeren XVII te Amsterdam zijn onderdeel van de *Overgekomen brieven en papieren* uit Indië (OBP).[3] Dit zijn de jaarlijkse brieven waarin algemeen verslag werd gedaan van de bedrijvigheid in Azië en aan de Kaap en bevatten ze de berichten die vanuit de diverse vestigingen naar Batavia werden gestuurd. VOC-bronnen zoals die *Overgekomen brieven en papieren* volgen de organisatiestructuur van de VOC.[4] Vanuit Batavia, waar de Hoge Regering was gevestigd, werden contacten onderhouden met alle vestigingen. Waren de afstanden langer tussen Batavia en een bepaalde vestiging dan waren de onderlinge contacten via brieven die met schepen werden bezorgd ook minder frequent, maar de brieven werden dan wel langer. De naar Batavia gezonden brieven werden verzameld in het Bataviasche Inkomend Briefboek, welke raadpleegbaar zijn in het Nationaal Archief te Den Haag. De missiven zijn bewerkt door Coolhaas e.a. en als Rijksgeschiedkundige Publicaties uitgegeven.[5] Zij zijn ook digitaal beschikbaar.

De *zakenindex op de resoluties van Heeren XVII* is een register met trefwoorden die betrekking hebben op resoluties van de vergadering van Heeren XVII uit de periode 1602-1796.[6]

---

2 NL-HaNA, Boekhouder-generaal Batavia, 1.04.18.02.

3 NL-HaNA, VOC, inv.nr. 1053-3987.

4 J.H. Talens, *Een feodale samenleving in koloniaal vaarwater: staatsvorming, koloniale expansie en economische onderontwikkeling in Banten, West-Java, 1600-1750* (Hilversum 1999) 36.

5 W.Ph. Coolhaas en J. van Goor eds., Generale missiven van gouverneurs-generaal en raden aan Heren XVII der Verenigde Oostindische Compagnie. Rijks geschiedkundige publicatiën, grote serie 104, 112, 125, 134, 150, 159, 164, 193 en 205 (9 volumes; 's-Gravenhage 1960-1988).

6 NL-HaNA, VOC, Zakenindex op de resoluties van de Heeren XVII, 1602 - 1796, 4 delen, inv.nr. 221-224.

Bijlage 2.

Over de begrippen inlands en inheems.

In archieven komen we chirurgijns tegen die *inlandse chirurgijns* worden genoemd. Maar niet alleen inlandse chirurgijns zien we met Nederlandse of Noord-Europese achternamen, ook worden in VOC-administraties *inlandse kinderen* genoemd met zo'n achternaam.[7] Ook wordt in vele VOC-documenten gesproken van inlandse dienaren. Zo heeft de VOC het in 1716 bijvoorbeeld over de inlandse soldaat Thomas Thomasz die vanuit Soerabaja aan Java's Oostkust naar Batavia werd gestuurd vanwege arbeidsongeschiktheid.[8] Maar ook hogere ambtenaren konden van inlandse afkomst zijn. Wanneer naar de namen van deze personen wordt gekeken dan valt op dat het vrijwel uitsluitend gaat over personen met een Nederlandse of Noord-Europese achternaam. Zo worden bijvoorbeeld in een overzicht van personen die in 1703 de dienst verlieten en met pensioen gingen personen genoemd met een Noord-Europese achternaam. Zij verlieten de dienst 'omme sig alhier benevens andere inlanderen te mogen erneren'.[9] Uit deze voorbeelden kan worden afgeleid dat het bij inlandse VOC-dienaren, en bij inlandse chirurgijns in het bijzonder, ging om afstammelingen van Nederlandse of Noord-Europese VOC-dienaren.

In een overzicht van de huisgezinnen te Cochin uit 1687 wordt duidelijk hoe de VOC zelf de diverse etnische groepen weergaf. In een volkstelling uit dat jaar worden groepen met een Noord-Europese achternaam vermeld.[10] Maar ook al is men het er in de literatuur over de naamgeving van die personen van diverse etnische herkomst niet altijd eens, voor deze studie is eigenlijk alleen van belang dat het gaat om personen die *in Azië* geboren waren en nazaten waren van Noord-Europese VOC-dienaren. Zij werden in een van de Aziatische vestigingen geworven voor de medische dienst en aldaar tot chirurgijn opgeleid. Die chirurgijns werden, evenals hun Noord-Europese collega's, in landmonsterrollen vermeld in de categorie 'tot de chirurgie' en waren in alle vestigingen direct betrokken bij de dagelijkse patiëntenzorg. Zij konden soms hoge posities bereiken binnen de organisatie van de medische dienst.

---

7 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 2736, OBP, Tiende boek: Ceylon, vierde deel 1750, fol. 1218v. - 1219r.: 'Lijste van de inlandse kinderen die desen jaare met de onder te noemen retourscheepen naar het vaderland vertrecken'.

8 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, Kopie-missiven en -rapporten ingekomen bij Gouverneur-Generaal en Raden van de kantoren in Indië, Java's Oostkust, 27 juli 1716, inv.nr. 7794, fol. 213.

9 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, Ingekomen stukken van Gouverneur-Generaal en Raden bij de Heeren XVII en de Kamer Zeeland, Missiven, inv.nr. 7534, No. 7, fol. 1-25: 'Notitie van de vrij geworden Comp.'s dienaren te Batavia sedert 23 februari 1703 tot 25 november'. Erneren: in het levensonderhoud voorzien.

10 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 1425, OBP, Malabar, achtste boek 1687, , fol. 114r. -121r. : 'Specificatie van de volgende persoonen met haare familien soo als deselve binnen de stadt Cochin en desselfs onderhoorige fortressen en residentien sijn bevonden'. In dit overzicht van personen met hun achternamen in huisgezinnen te Cochin onderscheidt de VOC zelf de volgende categorieën huisgezinnen: Europese mannen met Europese vrouwen (Noord-Europese achternamen), Europese mannen met mestiese of castiese vrouwen (Noord-Europese achternamen), Europese mannen met inlandse vrouwen (Noord-Europese achternamen), Mestiese mannen met mestiese vrouwen (geen Noord-Europese achternamen), Toepasse mannen met inlandse vrouwen (geen Noord-Europese achternamen) en inlandse mannen met inlandse vrouwen (geen Noord-Europese achternamen). Het VOC-glossarium beschrijft het alsvolgt: een toepas is een vrije christen-inlander op Malabar, Coromandel en Ceylon, veelal vrijgelaten slaven, een mesties een kind van een Europese vader en een inheemse moeder, een casties is een nakomeling van een mesties.

Inlandse kinderen, die Noord-Europese achternamen hadden, werden soms naar Europa gestuurd om daar bijvoorbeeld een opleiding te volgen. In 1753 zien we een overzicht van deze inlandse kinderen die met twee schepen naar patria gingen.[11]

Door auteurs worden nogal eens verschillende namen aan deze nakomelingen gegeven. Bons spreekt van Euro-Aziatische kinderen,[12] Gaastra heeft het over kinderen van Indo-Europese afkomst en Van Wamelen spreekt van Indo-Europese kinderen, later Euraziatische kinderen genoemd.[13] Van den Belt spreekt van inlandse kinderen waar hij het heeft over toepassen (personen van gemengd Europees/Aziatische komaf),[14] maar gebruikt deze term in zijn werk niet consequent.[15] Lokaal geboren kinderen van gemengde afkomst benoemt hij ook als Aziaten. In het hedendaagse taalgebruik is het gebruikelijk om de aanduiding *inheems* te reserveren voor personen die afkomstig zijn uit de oorspronkelijke, lokale bevolking.[16]

Een categorie geneeskundigen die nog niet eerder werd beschreven bestaat uit de 'inlandse geneesmeesters'. Naast de Europese en inlandse chirurgijns komen zij slechts een enkele maal voor in VOC-archieven en wordt bijvoorbeeld in 1762 gesproken van een 'inlandse Singalese geneesmeester' in het Slavenhospitaal te Colombo.[17] Deze persoon wordt niet in de landmonsterrollen van dat jaar genoemd, wel wordt in dat jaar de chirurgijn Jan Hendrik Schoorman vermeld als chirurgijn in dat hospitaal.[18] Een inlandse geneesmeester kon ook worden ingezet in een team dat een bevolkingsonderzoek naar melaatsheid uitvoerde. In 1775 wordt gesproken over een rapport van het onderzoek van de huisgezinnen te Cochin en werd de opperchirurgijn Harmanus Leitner bij dit onderzoek geassisteerd door de inlandse geneesmeester Gansena Pandiet.[19] Hier wordt de aanduiding inlands in combinatie met 'geneesmeester' niet overeenkomstig gebruikt als bij chirurgijns.

---

11 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 2796, OBP, Zevende boek: Ceylon, tweede deel 1753, 27 januari 1753, fol. 1248. 'Lijste van de inlandse kinderen die deesen jaare met de ondertenoemene retourschepen naar het vaderland vertrecken'.

12 W. Bons, *Kinderen van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. De levenslopen en carrières van de in Azië geboren zonen en dochters van VOC-dienaren in de 18e eeuw* (Leiden, 2015) 14.

13 C. van Wamelen, *Family life onder de VOC: Een handelscompagnie in huwelijks- en gezinszaken* (Hilversum, 2014) 25.

14 A. van den Belt, *Het VOC-bedrijf op Ceylon: een voorname vestiging van de Oost-Indische Compagnie in de 18de eeuw* (Zutphen, Walburg pers 2008) 36.

15 Ibidem, zie hiervoor p. 223 waar inlands werknemers worden geduid als Singalese, Tamielse of Moorse werknemers.

16 Zie hiervoor de recensie van het boek 'Op reis in Nederlands-Indië in de negentiende eeuw' van de auteur Rick Honings in de NRC van vrijdag 20 oktober 2023. Hierin wordt de oorspronkelijke Indonesische bevolking aangeduid als 'inheems'. Prof.dr. R.A.M. Honings is Scaliger-hoogleraar aan de Universiteit Leiden. Ook de historicus Snelders spreekt in zijn studie over de geneeskunde bij de WIC over de oorspronkelijke Braziliaanse bevolking als de inheemse bewoners. Bron: S. Snelders, *Vrijbuiters van de heelkunde. Op zoek naar medische kennis in de tropen 1600-1800* (Amsterdam 2012) 75.

17 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 3048, OBP, Ceylon, tweede deel 1763, fol. 617r. [scan 629]. Een Singalees is een oorspronkelijke inwoner van Ceylon en de aanduiding 'inheems' zou hier beter op zijn plaats zijn geweest.

18 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 5209, Land- en zeemonsterrollen 1761, fol. 422v-423r.

19 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 3436, OBP, Malabar, tweede deel 1776, fol. 93, scan 60.

Afbeelding 27. 'Lijste van de inlandse kinderen die desen jaare met de ondertenoemene retourscheepen naar het vaderland vertrecken'.[20]

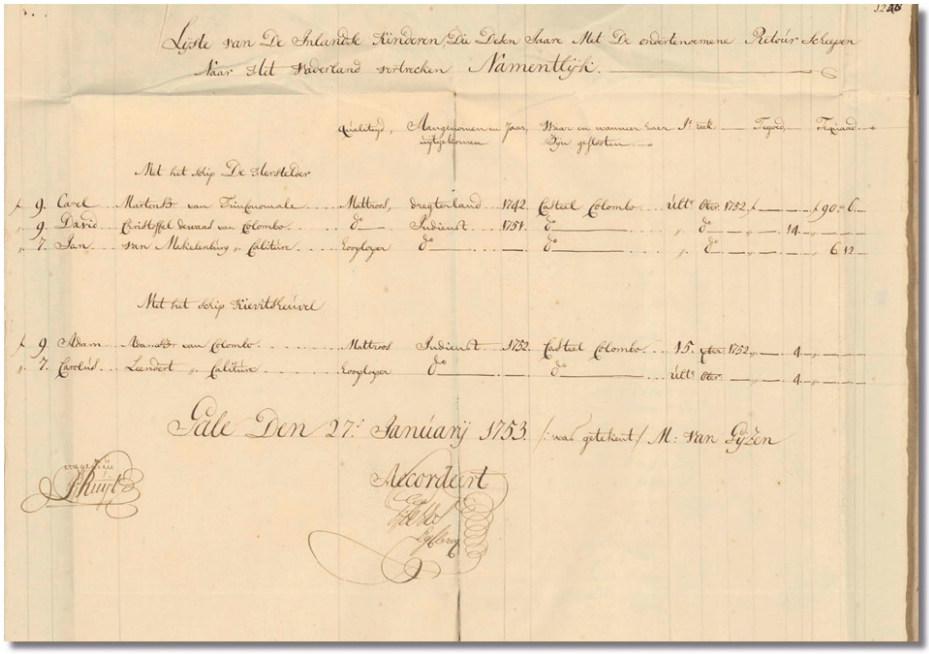

Lijste van De Inlandse Kinderen Die Desen Jaare Met De ondertenoemene Retour Scheepen Naar Het Vaderland verbrecken Namentlijk.

		Qualiteyt	Mangelnamen en jaer ingelijven	Waar en wanneer aen 't land gebracht	Tyger	Tsaad
Met het Schip De Herstelder						
1 9 Carel	Meerlandt van Tuticorinsche	Mattroos	Overlanders 1742	Casteel Colombo	1ste Oct. 1752	f 90-6
9 Dirk	Cristoffel Dumal van Colombo	D°	Indiaert 1751	D°	D°	14
7 Jan	van Mekelenburg Catholijn	Roeyer	D°	D°	D°	6 12
Met het Schip Kievitsheuvel						
1 9 Adam	Naarder van Colombo	Mattroos	Indiaert 1752	Casteel Colombo	15 Oct. 1752	4
7 Coenraad	Landert Catholijne	Roeyer	D°	D°	1ste Oct.	4

Tale Den 27: Januarij 1753 / was getekent / M: Van Gysen

Accordeert

[20] NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 2796, OBP, Zevende boek: Ceylon, tweede deel 1753, 27 januari 1753, fol. 1248. Overzicht van inlandse kinderen die in 1753 naar het vaderland reisden met de schepen De Herstelder en Kievitsheuvel.

Bijlage 3.

Plattegrond van het leprozenhospitaal te Hendala, 1694.

Afbeelding 28. *Ontwerp van het leprozenhuis te Hendala, 1694. Innovatief is de vierdeling van het gebouw, afhankelijk van het aantal patiënten kon de helft of eenvierde gesloten worden.*[21]

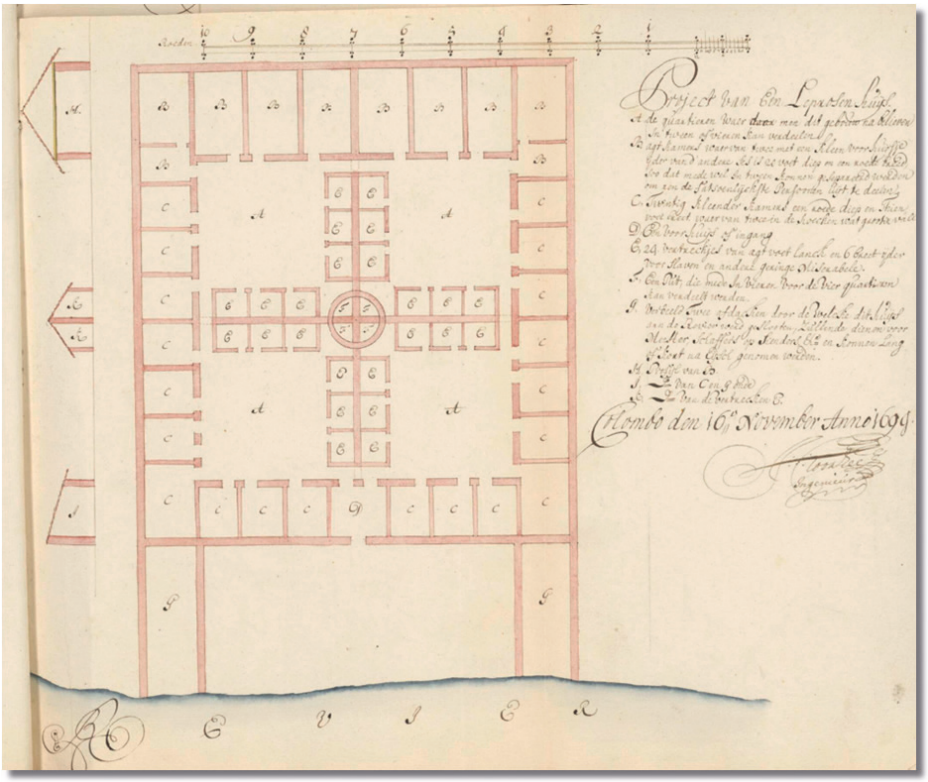

A: ‘de quartieren waer door men dit gebouw na believen in tween of vieren kan verdeelen’. B: ‘agt kamers waer van twee met een kleen voorhuijsje’. C: ‘twintig kleender kamers een roede diep en thien voet breet, waer van twee in de hoecken wat grooter vallen’. D: ‘een voorhuijs of ingang’ en E: ‘24 vertreckjes van acht voet lanck en 6 breet ijder voor slaven en andere geringe miserabele’.

[21] NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 1544, OBP, Vierde boek, Ceylon, tweede deel 1695, fol. 1024: ‘Caarte van een project van een leprosenhuijs tot Colombo, 16 november 1694’.

Bijlage 4.

Transcriptie van het verslag van de zoektocht naar een geschikte locatie voor het nieuwe leprozenhospitaal te Cochin, 5 december 1716.[22]

Bij raadsbesluit van p^{mo} desen ons opgelegt sijnde uijt te sien nae een bequaame stede om een lazarus huijs te extrueren,[23] hebben wij onse gedagten laaten gaan over diverse plaatsen, so om de zeestranden, als 's Comp. eijlanden in de cochinse revier leggen, vervolgens ons per roeijschuijt derwaarts begeven, onder welke plaatsen wij uijt gekipt en ander wijsen gevoelen bequaamst g'oordeelt hebben, de plaats daar het fortje castella voor desen heeft gestaan, alwaar nog gevonden werden de muuren die 't selve aan de binnensijde hebben omringt, open aan de welke als nog legt en sterk sijnde men om de minste kosten soude konnen doen opmaaken eenige kamers tot logies deser elendige, en een regent daar aen te stellen waarvan diervolgens door den ingenieur Albert Francois Legrand sijnde opgemaakt het nevens gevoegde kaartje met een naauwe calculatie hoeveel dit gebouw wel soude komen te kosten, sullen wij ons daar aan eerbiedig gedragen, en gelijk 't selve volgens dese averslag nog al een fraije somma van rd^{s} 1722 sal op stock loopen so sal 't fijne swarigheijt al in hebben om de fons tot dies betaelinge, ingedurig onderhoud buijten laste van d'E.comp. uijt te vinden, waar omtrent wij ons thans niet sullen uijtten, maar we ter saake van een tweede swarigheijt namentlijk de vreese voor de besmettinge van de reviere waarin wij geen de minste belemmering vinden, om de groote wijte van dien, en desselve swaare afwateringe uijt welker hoofde men voor geen infectie te dugten heeft, immers niet meer als of dit godshuijs elders aan de zeestrand wierd gestigt, gemerkt in de revier sowel de vloed als de ebbe gaet en eijndelijk dat het ons toeschijnd wat te diengesogt te wesen te willen stellen, dat de visschen soude konnen wierden besmet, en gegeeten werdende schadelijk aan de menschen sijn, omdat ditselve ook souw konnen gedugt werden, in opsigt der visschen die aan strand gevangen werden behalven dat met goed fundament mag werden vast gestelt de gemelte plaag der melaatsheijt juist niet om dese stad, maar selvs venne landwaard in gevonden werd, en dese ellendige menschen haar in de reviere baden en reijnige waarmede, met veel eerbied verblijven (onderstond) wel Ed. gestrengen heere, onderdaanige dienaren B.Ketel en Joh. Hertenberg, Cochin, den 15 december a^{o} 1716.

---

22 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, Kopie-missiven en -rapporten ingekomen bij Gouverneur-Generaal en Raden van de kantoren in Indië, Malabar, inv.nr. 8999, fol. 202-204.

23 'te bouwen'.

Bijlage 5.

Medische instrumenten voor Ceylon en Malabar, 1666.[24]

Afbeelding 29 *Deel van de bestellijst van instrumenten en gereedschappen voor Ceylon en Malabar, 1666.*

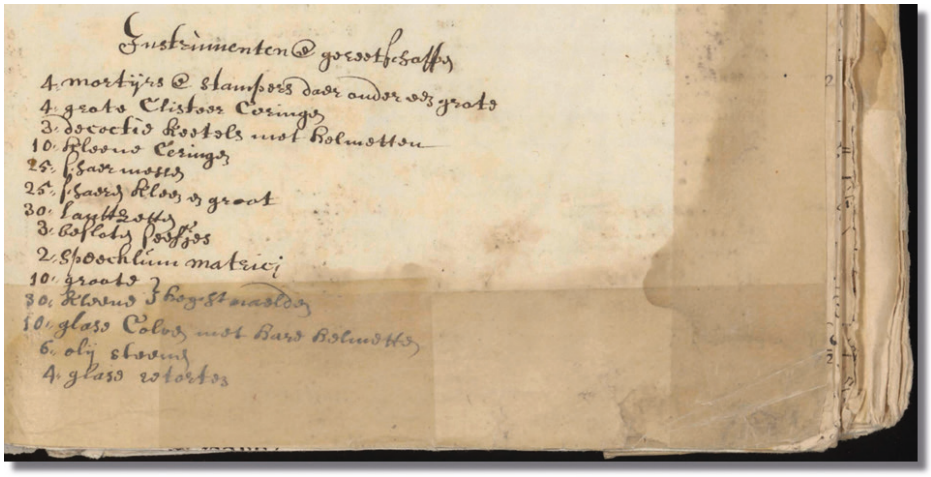

Tekst:
4 mortieren en stampers,[25] daar onder een grote, 4 grote klisteerspuiten, 3 decoctieketels met helmetten[26], 10 kleine syringen (*spuiten*), 25 schaar-messen, 25 scharen klein en groot, 30 lancetten, 3 gesloten zeefjes, 2 speculums matrici, 10 grote en 30 kleine naalden, 10 glazen kolven met bijbehorende helmetten, 6 oliestenen (*slijpstenen*), 4 glazen retorten (*destilleertoestel*).

Deze bestellijst vermeldt twee speculums matrici, die ook wel de 'de ijzeren schroef' werden genoemd. Het gaat hier om een gynaecologisch instrument en is dit een aanwijzing dat VOC-chirurgijns zich met gynaecologische of verloskundige problemen bezig hielden. Cornelis Solingen, een vooraanstaand zeventiende-eeuwse chirurgijn en doctor medicinae, die zelf veel instrumenten ontwierp, maakte liever insnijdingen in de baarmoedermond. Hij vond het speculum matricis 'het ongebruykbaarlykste instrument, dat oyt gepraktizeerd is geworden'.[27] Ook komt dit instrument voor in een opsomming van instrumenten te Colombo in 1759.[28]

---

[24] NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 1251, OBP, Eerste boek 1666, 'Generale eijsch der vaderlantse medicamenten voor gants Ceijlon Mallabaar ende ancleeven vandijn', fol. 1267-1269.

[25] Mortier: kom waarin allerlei stoffen fijngestampt of fijngewreven konden worden.

[26] Decoctie: afkoken of inkoken

[27] G.A. Lindenboom, *Geschiedenis van de medische wetenschap in Nederland* (Haarlem 1981) 104.

[28] NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 2958, OBP, Ceylon, zesde deel 1760, 'Notitie van bequame en onbequame medikamenten en instrumenten welke door de ondergetekendens naukeurig opgenomen en gevisiteerd zijn', fol. 130-131.

Bijlage 6.

Afbeelding 30. Overzicht van opgenomen patiënten in het hospitaal van Ternate in 1745.[29]

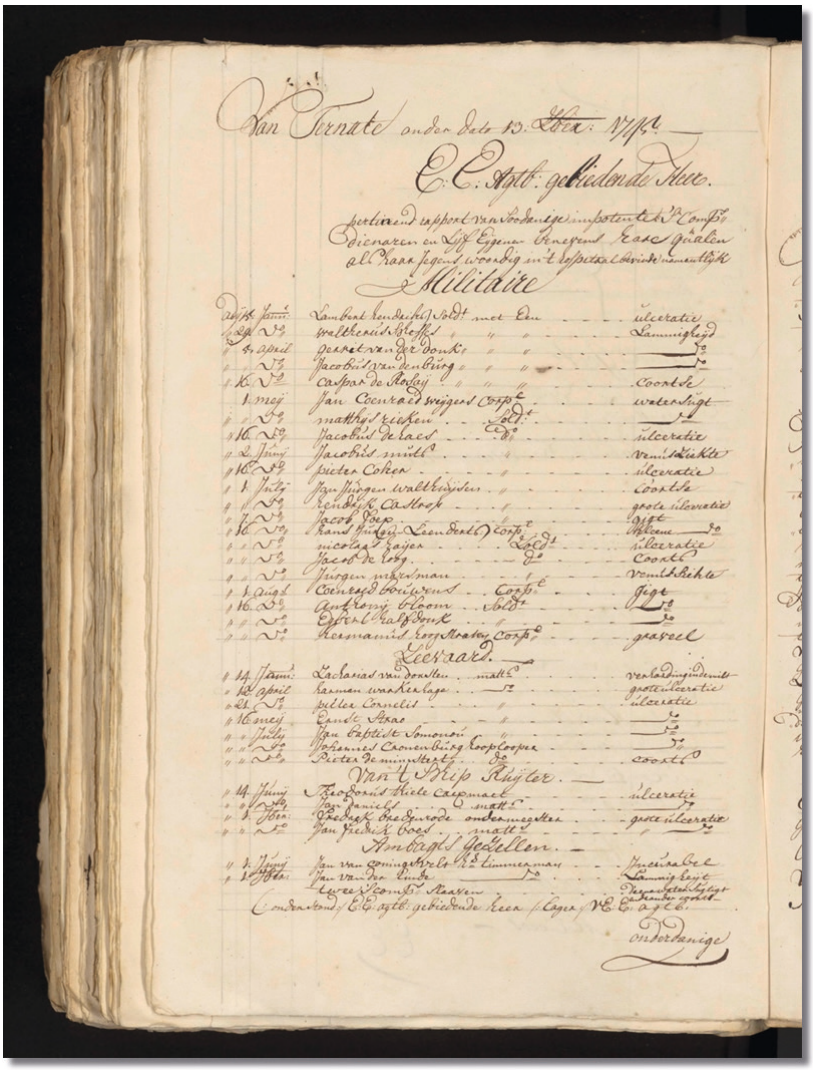

Voorkomende aandoeningen onder andere: ulceraties, ‘lammigheid’, koorts, venusziekte, jicht en graveel (nier- of galstenen).

[29] NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 8116, Kopie-missiven en -rapporten ingekomen bij Gouverneur-Generaal en Raden van de kantoren in Indië, Ternate 30 apr. - 15 sep. 1746, fol. 822, ‘Rapport van soodanige impotente Comps dienaren en lijfeijgenen benevens hare qualen’.

Bijlage 7.

Specificatie van materialen voor de bouw van het hospitaal te Soerabaija, vesting Providentia, Java's Noordoostkust in 1731.[30]

- metselstenen voor fundamenten en muren van het gebouw, muren van de plaats, voor een waterput, voor het maken van een riool en goten, voor pedacken achter het hospitaal bestaande uit een stoofhuis, de kombuis, een kamertje voor de ziekenvader en een hok voor waterpotten en brandhout.[31]
- vloerstenen voor het leggen van vloeren en pedacken.
- kalk voor het opmetselen van het genoemde hospitaal, van de muren rond de plaats, voor het pleisteren van het hospitaal binnen en buiten en van de muren rond de plaats, voor het opmetselen en pleisteren van de pedacken, voor het opmetselen van een waterput, van de rollaag en voor het opmetselen van riool en goten.[32]
- huisbalken voor de spanten op het hospitaal, voor de eerste laag hanebalken, voor hoekkebers, voor makelaars, voor de nok, voor muurplaten, voor zolderbalken, voor vensterkozijnen, voor deurkozijnen, voor dakvensters en voor de pedacken.[33]
- dakribben voor de gordings van het hospitaal, voor de bovenste laag hanebalken, voor het dak van het gehele huis en voor de pedacken.[34]
- pannelatten voor het hospitaal en de pedacken.[35]
- dakpannen voor het hospitaal en de pedacken.
- gezaagde Chinese planken voor de zolders van het hele hospitaal, voor de achtervensters en klappen, voor de waterborden, voor de klampen aan de voorvensters, voor de binnendeuren en klampen, voor deuren en vensters van de pedacken, voor de waterborden van de pedacken, voor de singels die voor de stoofkamer zijn gezaagd.[36]
- molenplanken voor boven de stoofkamer, voor de voor- en achterdeuren van het hospitaal en de voorvensters.
- diverse soorten spijkers voor voornoemde woning en pedacken.
- staafijzer voor het maken van ankers in het hospitaal, als hengsels, grendels van diverse deuren.
- hoepijzer voor de hengsels aan de vensters van het hospitaal en de daarom heen staande pedacken.

---

30 NL-HaNA, VOC, 1.04.02, inv.nr. 7820, Kopie-missiven en -rapporten ingekomen bij Gouverneur-Generaal en Raden van de kantoren in Indië, Java's Oostkust, fol. 387-390: 'Specificatie van sodanige materialen etc. als er tot het maken van een nieuw hospitaal buijten 's Comp. vesting is bekostigt'.

31 Een pedak (of pedack) kan een tijdelijk verblijf zijn of een apart gedeelte van een pand, bijgebouw (bron: VOC-glossarium)

32 Een rollaag is een rij verticaal gemetselde bakstenen.

33 Hoekkebers zijn een onderdeel van de dakspanten. Een makelaar is een deel van de constructie van het dak.

34 Dakribben vormen het dakgeraamte van een gebouw. Een gording is een houten balk waarop het dakbeschot van een hellend dak geplaatst wordt.

35 Een panlat (pannelat) is de horizontale dunne lat waaraan de dakpannen worden gehangen.

36 Een waterbord is een een plank in de dakconstructie tegen het inregenen. Klampen zijn tijdelijke stukken hout in verschillende vormen (hoog, plat, kort, lang) die tijdens de bouw tijdelijk aan een constructie worden bevestigd.

- plaatijzer voor het maken van sloten van deuren en de knip van vensters.
- platlood om de voet van de schoorstenen en onder tegen de dakvensters.
- bamboe voor het maken van stellages voor het opmetselen van het hospitaal, voor een afdak waaronder de timmerlieden de houtwerken in gereedheid hebben gebracht en het maken van een kalkhok.
- atappen voor het dekken van het genoemde dak en de pedacken.[37]
- bindrottings voor het afdak en de pedacken en voor het maken van mandjes voor de aarde, stenen en kalk voor het genoemde metselwerk.
- Palembangse cadjangmatten voor het bedekken van het metselwerk.
- 1005 rijksdaalders aan contanten waarvan 480 rijksdaalders voor acht Javaanse metselaars die ieder 240 dagen aan genoemd gebouw hebben gewerkt, 495 rijksdaalders voor 12 Javaanse timmerlieden die de Hollanders 330 dagen helpen met de bouwwerken en 30 rijksdaalders voor de inkoop van 240 manden houtskool die nodig waren voor het smeden van genoemd ijzer.

[37] Een atappen dak is een dak gedekt met palmbladeren.

Bijlage 8.

Deel van de opneming van de geneesmiddelen en instrumenten meegekomen met het schip *Meeroog* dat op 14 april 1718 was aangekomen in Batavia vanuit Amsterdam.[38]

	staat waarin aangekomen te Batavia
18 pond oleum juniperi in een bottel	gebroken en uitgelekt
21 pond radix salsaparille	te weinig geleverd
20 pond flores chamomille	bedorven
3 pond flores centauri	bedorven
15 pond radix liquiriti	te weinig geleverd
30 pond bacca juniperi	bedorven
2 pond cantharides	te weinig geleverd
7 pond geraspt sandelhout	verspild door het breken van de zak
5 pond radix enula campana	bedorven
18 pond oculorum cancri	verspild
4 pond radix gentiana	te weinig geleverd
vele olieglazen en ampullen van diverse grootte	gebroken
3 glazen trechters	gebroken
2 glazen vijzels met stampers	gebroken

[38] Arsip Nasional Republik Indonesia, Archive of the Governor-General and Councillors of the Indies (Asia), the Supreme Government of the Dutch United East India Company and its successors (1612 - 1811), inv.nr. 1197, fol. 305-306, https://sejarah-nusantara.anri.go.id/pagebrowser/icaatom-dasa-anri-go-id_339-ead-xml-1-1197/#source=1&page=305 zoals beschikbaar op 1 maart 2024.

Bijlage 9.
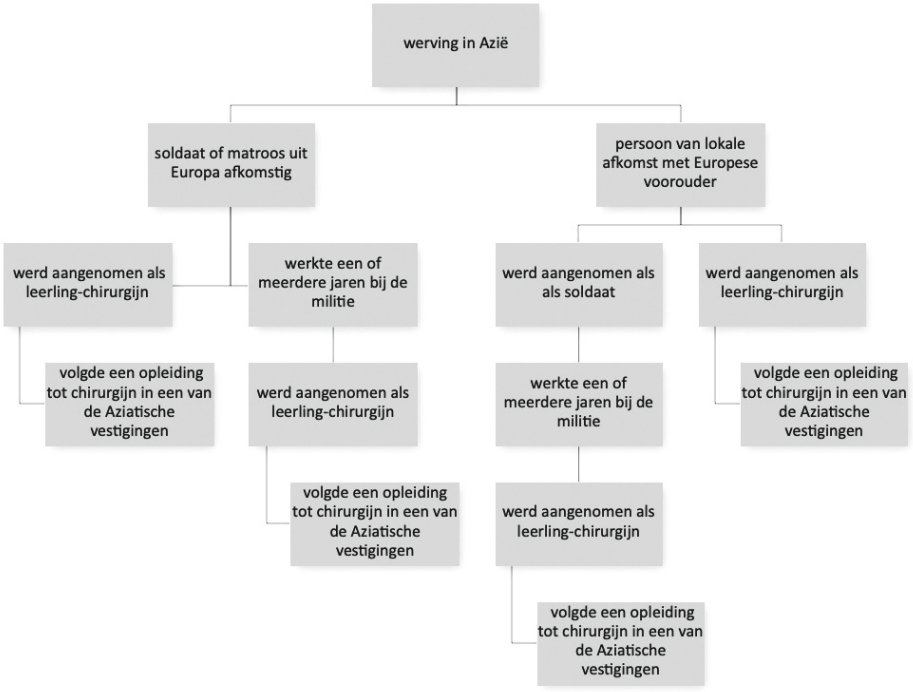
Stroomdiagram van hoe de werving verliep van personen die in Azië tot chirurgijn werden opgeleid.